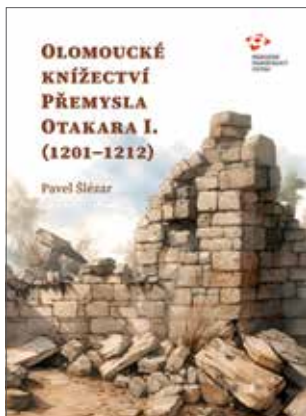

KRÁL ČECHŮ A KNÍŽE OLOMOUČANŮ

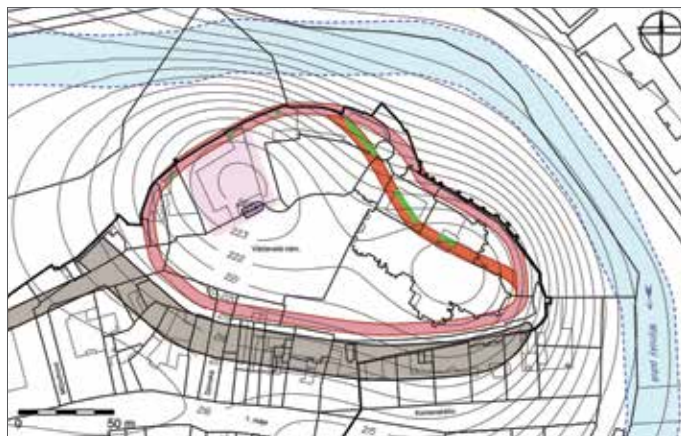
Zpráva o nové knize

Výjimečná situace za vlády Přemyslovců, kdy byl český panovník současně moravským knížetem, nastala na počátku 13. století. Jejím zhodnocením pro vývoj Olomouce se zabývá nová publikace *Olomoucké knížectví Přemysla Otakara I. (1201–1212)* sledující příčiny i důsledky proměn tehdy zřejmě nejvýznamnějšího centra přemyslovské moci a ústřední církevní správy na Moravě. Řadu vývojových paralel Olomouc a olomoucký hrad sdílí s pražským prostředím, zejména s nejvýznamnějším centrem přemyslovské moci v Království českém – Pražským hradem. V obou případech se lze setkat s předkřesťanskými kosmologickými prvky. V křesťanské éře pak Olomouci a Praze dominují nové církevní instituce: kostely, biskupské katedrály, kapituly a kláštery. Ve světské rovině patří mezi nejvýraznější shodné znaky existence knížecího sídla, rozvoj dálkového obchodu a ražba mincí či přítomnost jiných etnik (např. Židů). Podobný vývoj obou míst dobře dokresluje Přemyslem Otakarem I. nově postavený palác na olomouckém hradě s okrouhlou věží obdobné dispozice a polohy jako na Pražském hradě, tedy na okraji opevněného areálu.

Po smrti olomouckých přemyslovských knížat – bratrů Vladimíra a Břetislava – mezi lety 1200–1201 nepředal král Přemysl Otakar I. olomoucký dvoutřetinový díl Moravy svému bratru, moravskému markraběti Vladislavu Jindřichovi. Přemysl vládl v letech 1201–1212 nad olomouckým knížectvím sám a tituloval se jako olomoucký nebo moravský kníže.

Olomoucku věnoval panovník značnou pozornost. Již od počátku své správy tohoto knížectví zahájil organizační kroky vedoucí k uspořádání poměrů podle svých představ. Ustanovení nové provincie s centrem v Hradci u Opavy v roce 1201 znamenalo reformu provinčních orgánů. Přemysl se věnoval také církevním poměrům na Olomoucku.

Olomoucký hrad na Václavském návrší v raném středověku

V roce 1201 jmenoval do úřadu nového olomouckého biskupa, jímž se stal jeho královský kaplan, diplomat, důvěrník, notář a bývalý převor cisterciáckého kláštera na Zelené Hoře u dnešního Nepomuku biskup Robert. Roku 1207 zřídil panovník po dohodě s biskupem Robertem moravské kancléřství, které personálně spojil s nově ustaveným olomouckým kapitulním proboštvím.

Kancléřství však nemělo dlouhého trvání a zaniklo již roku 1212 při sjednocení Moravy pod vládou markraběte Vladislava Jindřicha, který již vzhledem k vlastní kancelářské službě olomouckého probošta nepotřeboval. V roce 1207 Přemysl Otakar I. dorazil do Olomouce, aby v přítomnosti církevních hodnostářů zdejší diecéze postoupil kapitule právo svobodné volby biskupů, papežem potvrzené spolu s dalšími výsadami.

Poměrně krátká doba přímé vlády Přemysla Otakara I. zanechala na Olomoucku i v samotné Olomouci výrazné stopy. Přemysl si s sebou z Čech na Olomoucko přivedl již ve svých službách osvědčené úředníky a věrné urovince, z nichž se někteří, jako potomci bílinského kastelána Bohuty z rodu Divišovců, na Moravě etablovali, a stali se tak Moravany. Ve venkovském prostoru v tu dobu vznikala také nová trhová místa, mezi která patřilo i litovelské Staré město. Olomouc zároveň opouštěla raně středověký knížecí věk a vstupovala do nové epochy markrabské Moravy vrcholného středověku.

Symbolem Přemyslovy vlády nad Olomoucí se staly dvě věže dvou hradů. První z nich – okrouhlá věž na olomouckém hradě na Václavském návrší – byla spolu s vedle stojícím palácem jádrem nového kamenného hradu obkrouženého románskou hradbou. Hrad zabíral akropoli bývalého raně středověkého hradu olomouckých přemyslovských knížat. Přemysl jej přestavěl do kamenné podoby po ničivém požáru v roce 1204. Opevnění v podobě kamenné románské hradby bylo dokončeno poměrně rychle a stálo již v roce 1207. Olomoucký hrad se stal sídlem nově dosazených úředníků a skupiny beneficiářů.

Druhá věž, tzv. Juliánská, byla hlavní budovou dalšího olomouckého hradu – Nového Hrádku. Ten byl vystavěn jako soukromá Přemyslova rezidence na druhém z vrcholků Olomouckého kopce – Michalském návrší. Poprvé je zmiňován v písemných pramenech roku 1213. Po lokaci města, vzniklého v bývalém podhradí, se Hrádek stal sídlem reprezentanta zeměpanské moci a správy – fojta.

Přemysl neopomněl svou pozornost nasměrovat ani na třetí, poslední z vrcholků Olomouckého kopce. Románskou kamennou hradbou opevnil Petrské návrší, a zahájil tak postupnou proměnu bývalého předhradí olomouckého hradu v ranou městskou obec, označovanou později jako Staré město. Královský pár – Přemysl Otakar I. a jeho manželka Konstancie – projevovali značnou přízeň konventu řeholnic nově založenému biskupem Robertem u bývalého katedrálního kostela sv. Petra na olomouckém Předhradí. Panovník spolu s královnou Konstancí roku 1207, či snad někdy v rozmezí let 1207–1212, rozmnožil majetky tohoto konventu a udělil mu právní imunity osvobozující od daní a některých povinností. S kostelem sv. Petra souvisí i složitá otázka počátků církevních institucí v Olomouci, kdy obnovení moravského biskupství v roce 1063 právě u uvedeného chrámu zjevně navazovalo na starší velkomoravské a povelkomoravské tradice.

Konec Přemyslovy vlády nad Olomouckem roku 1212 a scelení obou částí Moravy, totiž brněnsko-znojemského dílu Vladislava Jindřicha a olomouckého dílu Přemysla Otakara I., pod jednotnou markraběcí vládou bylo důsledkem Přemyslovy říšské politiky. Za éry markraběte Vladislava Jindřicha se Morava začala razantně proměňovat a zaplňovala se novými kamennými hrady, městy a pravidelně vyměřenými vesnicemi.

Kniha: **Olomoucké knížectví Přemysla Otakara I. (1201–1212)**

Summary: The Principality of Olomouc under Přemysl Otakar I. (1201–1212)

Autor: Pavel Šlězár

Rok vydání: 2023

Místo vydání: Olomouc

Vydavatel: Národní památkový ústav

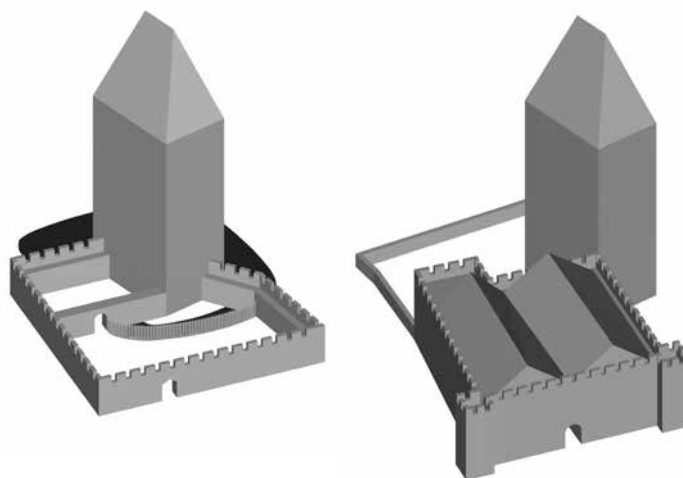
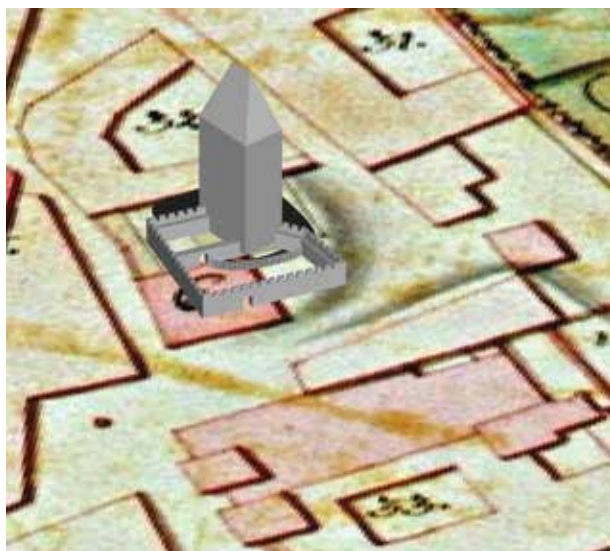
Počet stran: 166

Kniha na 166 stranách s bohatou obrazovou přílohou (72 obrázků) na základě písemných pramenů a nových archeologických nálezů přináší první ucelený pohled na období přímé vlády Přemysla Otakara I. nad Olomouckem v letech 1201–1212. V publikaci jsou prezentovány nejnovější archeologické objevy a nálezy a zúročují se v ní poznatky z půl století trvající systematické ochrany archeologického dědictví na ploše městské památkové rezervace Olomouc, prováděné archeologickým útvarům olomouckého pracoviště Národního památkového ústavu.

Pavel Šlězár

Kostel sv. Petra

Nový Hrádek a fojství